

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3522

Vragen van het lid **Van Raan** (PvdD) aan de Minister voor Klimaat en Energie over *de recente opkoop van vier Nederlandse gascentrales door Tsjechisch energiebedrijf EPH van oligarch Křetínský* (ingezonden 14 juli 2023).

Antwoord van Minister **Jetten** (Klimaat en Energie) (ontvangen 4 september 2023).

Vraag 1 en 2

Bent u bekend met het Tsjechische energiebedrijf EPH van oligarch Daniel Křetínský (ook bekend van een groot minderheidsbelang in PostNL), en met de twee persberichten van het bedrijf EPH over de opkoop van vier Nederlandse gascentrales in de eerste helft van 2023?^{1, 2, 3}

Wat vindt u ervan dat EPH binnen een half jaar 15% van het totale Nederlandse vermogen aan electriciteitsopwekking heeft opgekocht?

Antwoord 1 en 2

Op basis van artikel 86f van de Elektriciteitswet 1998 is deze wijziging van zeggenschap getoetst binnen het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat door het Bureau Toetsing Investerings (BTI) ten aanzien van de risico's voor de openbare veiligheid en de voorzienings- en leveringszekerheid. Bij deze toetsing wordt gekeken naar de betrokken installaties, de

¹ EPH heeft, via haar dochteronderneming EP Netherlands, de volgende energiecentrales overgenomen:

- op 5 januari 2023 de Rijnmond-energiecentrale met 800 MW;
- op 25 januari 2023 de Sloe-energiecentrale met 870 MW;
- op 23 mei 2025 MaasStroom te Rotterdam (Pernis) met 426 MW;
- op 23 mei 2025 een belang van 50% in de Enecogen-gascentrale te Rotterdam, met vermogen van 910 MW (resterende belang van 50% in Enecogen blijft in handen van het Nederlandse energiebedrijf Eneco N.V.).

Naast de energiecentraleportfolio heeft EP Netherlands ook PZEM Energy Company B.V. overgenomen van ZEH N.V., dat de ZBL-pijpleiding omvat (een gaspijpleiding van 55 km die de Sloe-energiecentrale bevoorradt), handelsactiviteiten en B2B-stroom- en gaslevering.

Door deze strategische acquisities heeft EP NL een portfolio opgebouwd van vier gasgestookte energiecentrales. Met een cumulatief vermogen van 2,6 GW is EP NL nu de derde grootste exploitant van energiecentrales in Nederland (met een aandeel van ca 15% van het opgestelde vermogen aan electriciteitsproductie in Nederland).

EPH, 25 januari 2023, «EPH enters the Dutch market by acquiring two gas fired power plants», (<https://www.ephholding.cz/en/press-releases/eph-enters-the-dutch-market-by-acquiring-two-gas-fired-power-plants/>).

achtergrond en structuur van de relevante partijen, de financiële positie en de intenties en strategie van de overnemende partij. Ik zie geen bezwaar in de wijziging van de zeggenschap van deze centrales aan de hand van deze toetsing. Ik verwijs ook naar de beantwoording van de vragen van de leden Kröger (GroenLinks) en Thijssen (PvdA) over deze materie (2022Z23726, 15 december 2022).

De Autoriteit Consumenten en Markt (ACM) en de Europese Commissie zijn geïnformeerd over deze overnames waar het de mededinging betreft. Een fusie, een overname of een *joint venture* kan mogelijk een negatieve invloed hebben op de mededinging. Zodra deze boven bepaalde omzetzgrenzen uitkomen vindt er concentratiecontrole plaats.

Vraag 3

Hoe zou u deze ontwikkeling op de Nederlandse energiemarkt duiden?

Antwoord 3

Nederland heeft een geliberaliseerde energiemarkt die onderdeel is van een (Noordwest) Europese markt, op basis van regelgeving afgesproken door de lidstaten van de Europese Unie. Daar zijn de lidstaten en de energiebedrijven actief op de markt aan gebonden. Energieproducenten en energieleveranciers zijn vaak private bedrijven. Transmissie- en distributienetwerken voor elektriciteit en gas zijn in Nederland wettelijk verplicht direct of indirect volledig in eigendom van Nederlandse overheden. Door de grensoverschrijdende integratie van de energienetwerken zijn de groothandelsmarkten voor elektriciteit en gas sterk met elkaar verbonden. Energieproducenten en energieleveranciers concurreren met elkaar en met bedrijven in Europa en wereldwijd. Het doel hiervan is dat consumenten verzekerd zijn van betrouwbare energie tegen een betaalbare prijs. Vooralsnog zie ik geen bezwaar in deze ontwikkelingen.

Vraag 4

Wat vindt u van de conclusie van de Europese bosbeschermingsorganisatie FERN die stelt met betrekking tot het energiebedrijf EPH dat het een «een koolstofbom in het hart van Europa» is, aangezien het energiebedrijf een groot aantal kolen-, gas en biomassacentrales exploiteert, en nieuwe opkoopt, en op het gebied van CO₂-uitstoot op de derde plaats in de lijst van Europese energiebedrijven staat, na het Poolse concern PGE en het Duitse RWE?⁴

Antwoord 4

Ik constateer dat het Tsjechische energiebedrijf EPH veel CO₂ uitstoot en ik vind het noodzakelijk dat deze uitstoot wordt gereduceerd. Via het ETS-stelsel wordt de CO₂-reductie van deze sector afgedwongen. Ook de elektriciteitscentrales waarin EPH zeggenschap heeft worden via dit stelsel gedwongen om de komende jaren hun uitstoot te verminderen. Voor biograndstoffen die worden verbrand in elektriciteitscentrales gelden vanaf 1 januari 2023 nieuwe duurzaamheidseisen die voortvloeien uit Renewable Energy Directive (RED).

Vraag 5

Bent u bekend met de onderzoeksconclusies van Fern waaruit duidelijk wordt dat alleen al in 2022 EPH en zijn dochterondernemingen waarschijnlijk ongeveer 4,2 miljoen ton hout hebben verbrand in haar biomassa- en kolencentrales – dit vertegenwoordigt, ter vergelijking, ruim 75% van de houtoogst in Tsjechië in 2015 (vóór een slechte schorskever-uitbraak)?

Antwoord 5

Ja. Zie ook het antwoord bij vraag 4.

² EPH, 23 mei 2023, «EPH strengthens its energy portfolio in the Netherlands with acquisition of MaasStroom Power Plant and 50% stake in Enecogen», (<https://www.ephholding.cz/en/press-releases/eph-strengthens-its-energy-portfolio-in-the-netherlands-with-acquisition-of-maasstroom-power-plant-and-50-stake-in-enecogen/>).

³ Energiea, 23 mei 2023, «Tsjechisch energiebedrijf EPH koopt derde en vierde gascentrale in Nederland», (<https://energiea.nl/energiea-artikel/40106519/tsjechisch-energiebedrijf-eph-koopt-derde-en-vierde-gascentrale-in-nederland>).

⁴ Fern, 8 september 2022, «A carbon bomb in the heart of Europe», (<https://www.fern.org/pt/publications-insight/a-carbon-bomb-in-the-heart-of-europe-2552/>).

Vraag 6

Wist u dat de verbranding van 4,2 miljoen ton hout leidt tot een koolstofbom van maar liefst 6,2 miljoen ton CO₂ in 2022 die vrijkomt in de lucht? Wat vindt u daarvan?

Antwoord 6

De CO₂-emissies door het gebruik van biograndstoffen voor energie tellen niet mee voor de klimaatdoelen, zolang deze biograndstoffen op duurzame wijze tot stand zijn gekomen. Dit is in dit geval gereguleerd via eisen in de RED aangaande onder andere duurzaam bosbeheer, natuurbescherming, biodiversiteit en de lange-termijn productiecapaciteit van bossen. Als de houtige biograndstoffen uit bos op een niet-duurzame wijze zou worden geproduceerd, wordt de netto CO₂-emissie wel opgenomen als verandering in het landgebruik onder de LULUCF-verordening.

Vraag 7

Wat vindt u van de verbranding van biomassa van het bedrijf EPH?

Antwoord 7

Zie het antwoord op vraag 4, 5 en 6. EPH exploiteert overigens geen biomassacentrales in Nederland, wel in andere lidstaten van de Europese Unie. Al deze biomassacentrales moeten voldoen aan de duurzaamheidseisen binnen de RED, zoals in het antwoord op vraag 6 is geschetst.

Vraag 8, 9 en 10

Bent u bekend met de publicatie van de Tsjechische milieuorganisatie Re-set over EPH: «Fossiele hyena», waarin Re-set stelt dat EPH vele kolen- en gascentrales in Europa opkoopt (onder meer van het Zweedse energiebedrijf Vattenfall en Duitse Uniper), en een bedreiging voor het klimaat en voor de democratie vormt, dat EPH is begonnen met het opkopen van oude kolencentrales en vervolgens sluiting van kolencentrales op verschillende manieren probeert te voorkomen door compensatie te eisen voor sluitingen, en dat deze financiële bronnen vervolgens opnieuw geïnvesteerd worden in de ontwikkeling van de gasinfrastructuur?⁵

Komt het vaker voor dat partijen oude fossiele infrastructuur opkopen om vervolgens compensatie te eisen voor het sluiten van deze infrastructuur? Wat is het risico dat compensatie als verdienmodel wordt gebruikt? Welke rol speelt het Energy Charter Treaty hierin? Bent u bereid om verder onderzoek te doen naar het risico op compensatie als onderdeel van een verdienmodel? Wat vindt u van het feit dat 15% van de capaciteit aan elektriciteitsopwekking in Nederland in eigendom is van een oligarch? Hoe past dit bij de wens van Nederland om onze energievoorziening minder afhankelijk te maken van (private partijen uit) andere landen?

Antwoord 8, 9 en 10

Zie het antwoord op vragen 2 en 3.

Vraag 11

In hoeverre acht u deelname van EPH aan de Nederlandse energiemarkt een bedreiging voor de uitvoering van het Nederlandse klimaatbeleid en de Nederlandse democratie?

Antwoord 11

Zie de beantwoording van alle vorige vragen. Ik heb op grond van de toetsing die het Ministerie van EZK heeft uitgevoerd geen aanleiding om de deelname van EPH aan de Nederlandse energiemarkt te zien als een bedreiging voor de uitvoering van het Nederlandse klimaatbeleid en de Nederlandse democratie. Ook in mijn antwoord op de Kamervragen van de leden Kröger (GroenLinks) en Thijssen (PvdA) over deze materie (2022Z23726, 15 december 2022) heb ik aangegeven dat alle bedrijven gebonden zijn aan de vigerende en toekomstige wet- en regelgeving om onze klimaatdoelen te

⁵ Re-set, januari 2023, «Fossil Hyena: How Daniel Křetínský's EPH Destroys Climate, Profits from Energy Poverty and Threatens Democracy», (https://re-set.cz/download/2022/EPH_EN.pdf).

bereiken, zoals het ETS, de Wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie en de vele andere Europese en nationale maatregelen.

Vraag 12

Bent u bekend met de vermelding in het rapport van Re-set dat EPH de gasleiding EUSTREAM bezit, waardoor Russisch gas vanuit Rusland via Oekraïne naar Europa is getransporteerd, waardoor EPH als een verbinding tussen Rusland en Europa heeft gefunctioneerd? In hoeverre vindt u deze verbindingfunctie een bezwaar bij deelname van EPH aan de Nederlandse energiemarkt?

Antwoord 12

Ja. Ik ben bekend met het feit dat EPH een minderheidsbelang houdt in de EUSTREAM gasleiding en dit is meegewogen in de hiervoor aangehaalde toetsing onder artikel 86f Elektriciteitswet. Ik zie geen bezwaar tegen de genoemde verbindingfunctie.

Er zijn overigens meer pijpleidingen waardoor de afgelopen jaren Russisch gas, al dan niet via Oekraïne, naar Europa is getransporteerd.

Vraag 13

Wat is, gelet op al het bovenstaande, uw appreciatie van EPH aan de Nederlandse energiemarkt?

Antwoord 13

Zie de beantwoording van alle vorige vragen. Ik heb op grond van de toetsing die EZK heeft uitgevoerd geen aanleiding om de deelname van EPH aan de Nederlandse energiemarkt te zien als een bedreiging.